

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 1995, sp. zn. Plsn 1/95, ECLI:CZ:NS:1995:PLSN.1.1995.1

Číslo: 30/1995

Právní věta:

Absolventi bývalé Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti nespĺňujú podmínku získaní vysokoškolského vzdelání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České a Slovenské Federativní Republice, uvedenou v ustanoveních § 3 odst. 1 písm. b) a § 30 písm. b) zákona č. 128/1990 Sb., o advokacii, a v ustanoveních § 4 odst. 1 písm. b) a § 27 písm. b) zákona č. 209/1990 Sb., o komerčních právnících a právní pomoci jimi poskytované. To platí bez ohledu na skutečnost, zda po absolvování Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti případně vykonali rigorózní zkoušku a získali titul "doktor práv" ("JUDr.") na některé právnické fakultě vysoké školy se sídlem v bývalé České a Slovenské Federativní republice.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.01.1995

Spisová značka: Plsn 1/95

Číslo rozhodnutí: 30

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Advokacie, Advokáti

Předpisy: 128/1990 Sb. § 3

§ 27

§ 30 209/1990 Sb. § 4

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbirkový text rozhodnutí:

Z odůvodnění:

V rozhodovací praxi soudů se vyskytl nejednotný právní názor na posuzování otázky, zda absolventi bývalé Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti v Praze splňují podmínku získání vysokoškolského vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v bývalé České a Slovenské Federativní Republice ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. b), § 30 písm. b) zákona č. 128/1990 Sb., o advokacii, a § 4 odst. 1 písm. b), § 27 písm. b) zákona č. 209/1990 Sb., o komerčních právnících a právní pomoci jimi poskytované.

Např. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 12 C 519/93 ve spojitosti s rozsudkem

Městského soudu v Praze sp. zn. 22 Co 223/94 byla zamítnuta žaloba, již se uchazeč o zapsání do seznamu advokátních koncipientů domáhal určení, že splňuje podmínku uvedenou v § 30 písm. b) zákona č. 128/1990 Sb. Soudy své rozhodnutí v tomto případě odůvodnily tím, že šlo o absolventa bývalé Vysoké školy SNB a nikoli o absolventa právnické fakulty, a v podstatě se ztotožnily s právním názorem žalované České advokátní komory v tom směru, že bývalá Vysoká škola SNB neposkytovala vysokoškolské právnické vzdělání v takovém rozsahu, jaký byl předmětem studia na právnických fakultách vysokých škol a jaký je nutný pro výkon advokacie, jejímž obsahem je právní pomoc v nejširším rozsahu a ve všech právních odvětvích.

Naproti tomu rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 19 C 143/93 ve spojitosti s rozsudkem Městského soudu v Praze sp. zn. 13 Co 233/94 bylo vyhověno žalobci – absolventu bývalé Vysoké školy SNB o určení, že splňuje podmínku pro zapsání do seznamu komerčních právníků ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 209/1990 Sb. K odůvodnění tohoto rozhodnutí soudy mimo jiné uvedly, že Vysoká škola SNB se řídila zákonem o vysokých školách, naposledy to bylo zákonem č. 39/1980 Sb., podle něhož bylo vzdělání v oboru právo získané na uvedené vysoké škole postaveno na úroveň vzdělání v tomto oboru získanému na kterékoli právnické fakultě. Absolventi Vysoké školy SNB byli oprávněni podrobit se rigorózní zkoušce a získat titul „JUDr.“ stejně jako absolventi právnické fakulty (§ 44 odst. 2 písm. a) zákona č. 39/1980 Sb.). Žalobce v tomto případě vykonal rigorózní zkoušku v roce 1986 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Vykonáním rigorózní zkoušky na uvedené fakultě podle názoru soudů bylo v případě žalobce osvědčeno získání plné kvalifikace z oboru právo, a to na právnické fakultě. Z tohoto důvodu se soudům jevílo nepřiměřeně tvrdým rozhodnutí Komory komerčních právníků o tom, že žalobce nebude do seznamu komerčních právníků zapsán. Soudy se domnívaly, že v daném případě, vzhledem k vykonané rigorózní zkoušce na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, je třeba na žalobce hledět stejně jako na kteréhokoliv absolventa právnické fakulty. Podle ustanovení § 2 odst. 1 nařízení vlády ČSFR č. 308/1990 Sb., kterým se provádí zákon č. 181/1990 Sb., o zrušení Vysoké školy SNB, navíc platilo, že studenti této školy, kteří ke dni 30. 6. 1990 splnili podmínky pro vykonání státní závěrečné zkoušky, ji mohli vykonat na právnické fakultě. Jestliže tedy žalobce již před zrušením Vysoké školy SNB vykonal rigorózní zkoušku v oboru právo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, je třeba požadavek pro zápis do seznamu komerčních právníků stanovený v § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 209/1990 Sb. považovat za splněný.

Vzhledem k této nejednotnosti v rozhodovací činnosti soudů navrhl předseda Nejvyššího soudu České republiky podle § 29 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, aby plénum Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k sjednocení výkladu uvedených ustanovení zákona o advokacii a zákona o komerčních právnících a právní pomoci jimi poskytované.

Před zaujetím stanoviska si Nejvyšší soud České republiky vyžádal vyjádření k výkladu dotčených ustanovení od právnických fakult Univerzity Karlovy v Praze a Masarykovy univerzity v Brně, od Ministerstva spravedlnosti ČR, Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva školství ČR, od předsedy Vrchního soudu v Praze, od Nejvyššího státního zastupitelství a požádal o některé podkladové materiály Policejní akademii v Praze, Českou advokátní komoru, Komoru komerčních právníků a Notářskou komoru České republiky.

Po přihlédnutí k těmto vyjádřením a materiálům zaujalo plénum Nejvyššího soudu České republiky stanovisko na základě následujících úvah:

Při řešení zkoumané problematiky nutno použít především jazykový výklad ustanovení § 3 odst. 1 písm. b), § 30 písm. b) zákona č. 128/1990 Sb. Zákonem požadavkem podle těchto ustanovení je získání vysokoškolského vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v bývalé České a Slovenské Federativní Republice (stejnou formulaci používá též zákon o notářích a jejich činnosti č.

358/1992 Sb.). Nestačí získání vysokoškolské kvalifikace v oboru právo na jakékoli vysoké škole, ale podmínkou je úspěšné absolvování přesně určené fakulty vysoké školy, konkrétně tedy právnické fakulty. Takový závěr jednoznačně vyplývá nejen z jazykového výkladu textu zákona, ale i ze srovnání předchozí a současné právní úpravy. Zákon č. 118/1975 Sb. o advokacii, jako jednu z podmínek pro členství ve sdružení advokátů (podle tehdejší úpravy jen člen sdružení mohl vykonávat advokacii) v § 29 uváděl získání úplného vysokoškolského právnického vzdělání. Do platného zákona o advokacii však zákonodárce tuto dikci nepřevzal a kvalifikační podmínku nově vymezil tak, jak je výše uvedeno. Už z toho je zřejmé, že úmyslem zákonodárce bylo dosáhnout toho, aby do seznamu advokátů mohli být zapsáni pouze absolventi právnických fakult, které poskytují univerzální právnické vzdělání ve všech oborech práva.

Přitom uvedený zákonný požadavek je z hlediska formulace jednoznačný. Z právních předpisů upravujících jak v minulosti, tak v současnosti postavení a činnost vysokých škol (srov. zejména zákon č. 19/1966 Sb., zákon č. 39/1980 Sb. a zákon č. 172/1990 Sb.) je zřejmé, co se rozumí vysokou školou a fakultou, jaké vysoké školy a fakulty existovaly a existují a za jakých podmínek jejich studenti získávali vysokoškolské vzdělání a v jakých oborech. Proto lze přesně a jednoznačně zjistit, zda určitá osoba získala vysokoškolské vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v bývalé ČSFR.

Není pochyb o tom, že bývalá Vysoká škola SNB poskytovala vysokoškolské vzdělání ve smyslu příslušných právních norem, jimiž se v době své existence řídila. Vysoká škola SNB byla zřízena zákonným opatřením Předsednictva Federálního shromáždění č. 107/1973 Sb. jako vysoká škola univerzitního směru a v době svého vzniku se na ni – kromě malých výjimek vztahoval tehdy platný zákon o vysokých školách č. 19/1966 Sb., ve znění zákona č. 163/1969 Sb., a později zákon č. 39/1980 Sb.

Podle ustanovení § 44 odst. 2 písm. a) zákona č. 39/1980 Sb. se sice přiznával i absolventům Vysoké školy SNB po vykonání státní rigorózní zkoušky titul „doktor práv“ (ve zkratce „JUDr.“), stejně jako absolventům právnických fakult. Zároveň však z téhož ustanovení jednoznačně vyplývá, že i právní předpisy platné v době existence bývalé Vysoké školy SNB rozlišovaly právnické fakulty vysokých škol na straně jedné a Vysoké školy SNB na straně druhé. Od vzniku Vysoké školy SNB až do jejího zrušení nebyla na ní zřízena právnická fakulta. Podle usnesení vlády č. 115/1974 (viz částku 11/1974 Sb.) a podle zákona č. 39/1980 Sb. byly na Vysoké škole SNB zřízeny tyto fakulty: fakulta veřejné bezpečnosti, fakulta státní bezpečnosti, fakulta ochrany státních hranic v Holešově a fakulta vyšetřování v Bratislavě. Ani jedna z nich nebyla právnickou fakultou ve výše uvedeném smyslu.

Při posuzování předmětné otázky nelze odhlédnout ani od obsahové náplně vysokoškolského studia na právnických fakultách na straně jedné a na Vysoké škole SNB na straně druhé. Ze stanovených oborů na Vysoké škole SNB a z učebních plánů této školy je sice zřejmé, že poskytovala vzdělání i v některých odvětvích práva, ale zaměření Vysoké školy SNB bylo odlišné od právnických fakult a odpovídalo specifickým požadavkům na výuku tehdejších příslušníků bývalého Sboru národní bezpečnosti. Naproti tomu lze souhlasit s názorem České advokátní komory, že pouze právnické fakulty poskytovaly univerzální vzdělání ve všech odvětvích práva nezbytné pro výkon advokacie, jako obsahově nejširší právní pomoci. Ostatně pokud by bylo vzdělání získané na právnické fakultě a vzdělání získané na Vysoké škole SNB z hlediska vysokoškolské právnické kvalifikace shodné, nebylo by nutné v minulosti zřizovat zvláštní vysokou školu pro příslušníky bývalého Sboru národní bezpečnosti, ale stačila by jen určitá dodatečná specializace po absolvování právnické fakulty.

Je pravdou, že poskytování právní pomoci komerčním právníkem nezahrnuje všechny právní odvětví, jako je tomu v případě výkonu advokacie. Přesto je i zde zřejmý rozdíl mezi obsahovým zaměřením studia na Vysoké škole SNB a těmi odvětvími práva, v nichž se realizuje právní praxe komerčního právníka.

Na uvedených závěrech nemůže nic změnit ani skutečnost, že absolventi bývalé Vysoké školy SNB mohli po vykonání státní rigorózní zkoušky získat titul „doktor práv“ („JUDr.“) a že někteří z nich tento titul získali po rigorózním řízení na právnické fakultě jiné vysoké školy. Z právních předpisů upravujících vykonávání státních rigorózních zkoušek totiž vyplývá, že se taková zkouška skládala jen z poměrně úzce vymezené oblasti práva a že se jí v žádném případě neprověřovala úroveň odborných znalostí ze všech odvětví práva vyučovaných na právnických fakultách. Navíc podrobení se rigoróznímu řízení a získání titulu „doktor práv“ neznamená žádný další stupeň právnického vzdělání z hlediska kvalifikace požadované platnými právními předpisy.

Konečně v rozporu s těmito závěry rovněž není právní úprava ukončení studia na Vysoké škole SNB v důsledku jejího zrušení (nařízením vlády ČSFR č. 308/1990 Sb.), podle níž bylo mimo jiné možné, aby studenti bývalé Vysoké školy SNB, kteří ke dni 30. 6.1990 splnili podmínky pro vykonání státní závěrečné zkoušky, ji mohli vykonat na právnické fakultě. V tomto případě šlo o zcela mimořádný způsob ukončení vysokoškolského studia stanovený přímo právní normou. Přitom bylo možné takovému studentovi stanovit kromě termínu státní závěrečné zkoušky i určité podmínky pro její vykonání. Je jen samozřejmé, že státní závěrečnou zkoušku musel vykonat bývalý student Vysoké školy SNB ve stejném rozsahu jako student právnické fakulty (viz § 2 a § 3 nařízení vlády č. 308/1990 Sb.). Vzhledem k této speciální právní úpravě proto není možné činit rozdíl mezi řádnými absolventy právnické fakulty a těmi bývalými studenty Vysoké školy SNB, kteří úspěšně ukončili své studium na právnické fakultě způsobem předvídaným v nařízení vlády č. 308/1990 Sb.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), používá stejnou formulaci pro definování kvalifikační podmínky pro jmenování notářem (§ 7 odst. 1 písm. b/), eventuálně k zapsání do seznamu notářských koncipientů (§ 18 odst. 1 písm. c /), jako ji užívají zákony o advokacii a o komerčních právnících a právní pomoci jimi poskytované. Pouze z důvodů procesních, protože Nejvyšší soud zaujímá stanoviska k výkladu zákonů jen na základě konkrétních pravomocných rozhodnutí soudů, nepodává toto stanovisko přímo výklad obdobné problematiky ve vztahu k notářskému řádu.